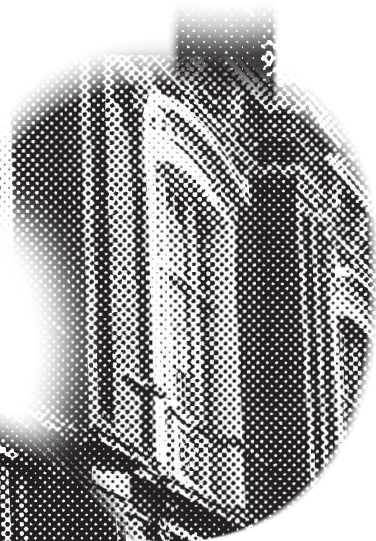

De 1 Ateliers

2021-2024

Profiel, missie en visie

Profiel: kleinschalig en intensief

De Ateliers, opgericht in 1963 door kunstenaars voor kunstenaars, is een bewust kleinschalig, internationaal kunstenaarsinstituut met bijna zestig jaar ervaring en expertise in talentontwikkeling in de beeldende kunst. De Ateliers biedt circa twintig Nederlandse en internationale kunstenaars aan het begin van hun professionele carrière een hoogwaardige werkomgeving waar zij zich gedurende twee jaar onder intensieve begeleiding van ervaren vakgenoten kunnen ontwikkelen. Elk jaar worden circa tien getalenteerde kunstenaars geselecteerd uit een steeds groter wordende groep aanmelders. De Ateliers onderscheidt zich nationaal én internationaal door de focus op relatief jonge kunstenaars, kleinschaligheid van het instituut, de inhoudelijke focus op de individuele maakpraktijk in het atelier, en het unieke intensieve talentbegeleidingstraject.

Met de komst van nieuwe directeur Xander Karskens (januari 2019) wordt de kernactiviteit talentbegeleiding de komende beleidsperiode 2021-2024 geüpdate en steviger geflankeerd door verdiepende programmering, waarmee nadrukkelijker verbinding wordt gezocht met de wereld buiten het atelier, het publiek én externe partners.

Missie: internationale talentbegeleiding

De Ateliers heeft als doel veelbelovende kunstenaars in staat te stellen hun talent op het hoogste niveau te ontwikkelen. De Ateliers biedt een diepgaand traject op een beslissend, vormend moment aan het begin van de professionele kunstpraktijk, waarmee kunstenaars worden voorbereid op een duurzame carrière in de beeldende kunst. Door middel van werving, selectie en begeleiding van kunstenaarstalent op het hoogste internationale niveau wil De Ateliers een toonaangevende bron van artistieke vernieuwing creëren voor het huidige internationale kunstenveld. De Ateliers streeft naar het afleveren van gemotiveerde, onafhankelijke en kritische kunstenaars met een dieper begrip van hun eigen positie en mogelijkheden, en een scherper inzicht in hoe hun kunstpraktijk relevant kan zijn voor onze geglobaliseerde wereld.

Visie: het atelier midden in de wereld

De Ateliers werkt vanuit de overtuiging dat de professionele ontwikkeling van een beginnend kunstenaar het best gedijt in de maakpraktijk in de geconcentreerde omgeving van het atelier, en artistieke vernieuwing begint met ruimte en tijd voor experiment. Daarom biedt De Ateliers jonge kunstenaars de tijd, ruimte en middelen om zich volledig te concentreren op het ontwikkelen van het eigen werk en van zichzelf als kunstenaar - in het atelier. Het atelier is de tijdelijke autonome zone waar dat onvervreemdbaar eigene aan de kunst, het vermogen via de verbeelding tot nieuwe kennis en inzichten te komen, in een complex proces van onderzoek, experiment, maken, falen en leren een oorspronkelijke vorm en zeggingskracht kan ontwikkelen. Juist in tijden van versnelling, fragmentatie en de dominantie van de markt is de mogelijkheid zich te concentreren in het atelier steeds waardevoller geworden. Evengoed is het atelier toe aan een herdefinitie, in een tijd

Offspring 2019

waarin post-studiopraktijken als *social practice*, *artistic research* en kunst-als-activisme steeds dominanter zijn, binnen de context van een steeds sterker gevoelde noodzaak voor engagement van de kunst met de grote thema's van onze tijd. In de Ateliers-visie op het kunstenaarschap staat het atelier midden in de wereld anno nu, en zijn de muren zo poreus als de kunstenaar wil dat ze zijn. Met de nieuwe koers wordt samenwerking en uitwisseling van ideeën en expertise, zowel binnen de institutionele muren als met externe partijen, in de ateliers op verschillende niveaus gestimuleerd en gefaciliteerd.

Artistieke kwaliteit en vernieuwing

Introductie: het atelier in de hedendaagse context

Er is in ons geglobaliseerde, dekoloniale tijdsgewricht en onze grootstedelijke multiculturele samenleving behoefte aan nieuwe perspectieven op, en alternatieve verhalen over, de wereld waarin we (samen)leven en hoe we ons deze anders kunnen voorstellen. Daar horen eigentijdse opvattingen bij over de manier waarop kunst zich verhoudt tot de werkelijkheid en hoe ze maatschappelijke waarde produceert. Kunst is in staat om te verbinden, door gemeenschappelijke ideeën en waarden op verbeeldingsrijke wijze een nieuwe vorm te geven.

Door het groeiende bewustzijn dat de condities waaronder kunst wordt geproduceerd, gepresenteerd en gedistribueerd nooit neutraal zijn, en het daardoor onjuist is te stellen dat de kunst een vrije ruimte biedt waarin 'alles mogelijk is', worden we gedwongen vragen te stellen over de ethische kaders van kunst en haar instituties. Wie heeft toegang? Hoe definiëren we kwaliteit? Wie bepaalt? Wie betaalt? Deze *ethical turn* is een noodzakelijke correctie op historisch gegroeide ongelijkheid in alle lagen van de geïnstitutionaliseerde (kunst)wereld binnen de bredere context van *global capitalism*, en dwingt kritische reflectie af op onderwerpen als globalisering, (post-)kolonialisme, diversiteit en inclusie. Kunst heeft (ook bij monde van de minister) een belangrijke intrinsieke waarde voor de samenleving, maar tegelijkertijd wordt steeds vaker verwacht dat zij een praktische functie vervult. Bijvoorbeeld door rechtstreeks bij te dragen aan maatschappelijke processen die emancipatie en rechtvaardigheid bevorderen, al dan niet in multidisciplinaire samenwerkingsverbanden met andere creatieve, sociale of wetenschappelijke disciplines.

Dit verhoogde ethische bewustzijn raakt de kunst inhoudelijk: het belang van een kunstwerk wordt steeds vaker afgemeten aan het gewicht van haar ethische agenda, en steeds minder aan traditionele noties als oorspronkelijkheid, zeggingskracht en vakmanschap. Terwijl het vermogen om via een combinatie van vorm en inhoud de verbeelding te activeren, en via die verbeelding veranderprocessen op gang te brengen, juist datgene is wat de kunst uniek maakt en onderscheidt van andere disciplines waarin onderzoek, kennisproductie en informatieoverdracht centraal staan. Een geslaagd kunstwerk verhoudt zich op urgente wijze tot de wereld waarin we leven en heeft het vermogen mensen en gemeenschappen nieuwe perspectieven te geven en te verbinden. Tegelijkertijd heeft het een ongrijpbare, onuitlegbare kern, van waaruit betekenis wordt geproduceerd die zich op fundamenteel niveau onderscheidt van de kennis die in andere disciplines wordt voortgebracht. Een geslaagd kunstwerk verenigt, kortom, ethiek én esthetiek.

De geconcentreerde beschutting van het atelier is nodig om het tumult van de tijd te kunnen overstijgen en onderzoek, denken en intuïtie te laten samenkomen in het maakproces. Onze ateliers staan midden in de wereld, en laten impulsen, kennis en informatie uit die werkelijkheid

toe. Complementair aan en in uitwisseling met (en niet in plaats van) 'post-studio'-praktijken als *social practice*, *artistic research*, kunst-als-activisme en de interdisciplinaire kunstpraktijk biedt de individuele atelierpraktijk met haar focus op 'experiment', 'vorm' en 'verbeelding' een cruciaal fundament voor de productie van verbeeldingsvolle nieuwe uitdrukkingen van onze tijd. Hoe kan de individuele maakpraktijk zich kritisch verhouden tot het dominante waardensysteem van *global capitalism*, dat door kunst geproduceerde waarden als oorspronkelijkheid, uniciteit en individualiteit kapitaliseert en corrumpert? Wat is de rol van het voorheen autonome kunstobject, in tijden van kritisch engagement, de *decolonial turn* en het herschrijven van de westerse modernistische canon? Hoe kunnen vragen rond klimaat en duurzaamheid worden onderzocht aan de hand van de materiële aspecten van de atelierpraktijk? Door dit soort vragen in programmaonderdelen te agenderen, en actief te incorporeren in de *institutional conversation*, moet het nadenken over vernieuwing en kwaliteit binnen De Ateliers een continu proces worden.

Offspring 2019, presentatie Thomas Swinkels (deelnemer 2017-2019)

Activiteiten: talentontwikkeling en programmering

Kernactiviteit van De Ateliers is de werving, selectie en individuele begeleiding van getalenteerde kunstenaars aan het begin van hun professionele carrière. Een groot deel van de tijd, energie en middelen wordt geïnvesteerd in de kwaliteit van de intensieve begeleiding.

De kernactiviteit 'talentontwikkeling' wordt de komende beleidsperiode 2021-2024 uitgebreid gecontextualiseerd door verdiepende programmering en educatieve activiteiten, deels in samenwerking met externe partners (zie Programmering). Door het uitbreiden van (deels publieke) activiteiten als lezingen- en performanceprogramma's en tentoonstellingen, wordt gereflecteerd op de ontwikkelingen in het atelier, en wordt nieuw discours op het gebied van de hedendaagse atelierpraktijk geproduceerd, gepresenteerd en uitgewisseld. Met de samenwerkingspartners kunnen betekenisvolle en duurzame verbindingen worden aangegaan voor de deelnemers, en kan De Ateliers betere aansluiting op andere schakels in de cultuurketen (educatie, presentatie) realiseren.

Doelgroep: talentvolle beeldend kunstenaars aan het begin van hun professionele carrière

De Ateliers richt zich op talentvolle kunstenaars die aan het begin staan van een professionele loopbaan, met name twintigers. Ze zijn sterk gemotiveerd en ambitieus, kritisch, en bereid in de diepte in hun praktijk te investeren. Ze streven artistieke urgentie na, zijn nieuwsgierig naar de

grenzen van het kunstenaarschap en de atelierpraktijk, en geloven in de verbeelding als onvervreemdbaar aspect van de kunst. De Ateliers richt zich met name op aankomende kunstenaars die, anders dan meer gevorderde kunstenaars, behoefte hebben aan intensieve feedback en die open staan voor verandering, ontwikkeling en vernieuwing.

Een derde tot de helft van de groep deelnemers is afkomstig uit Nederland. Daarnaast komen kunstenaars uit grote delen van de wereld. Ook hier toont zich sinds 2019 reeds een gewijzigde koers, waarbij het profiel van de kunstenaars diverser is geworden, evenals de aard van de kunstenaarspraktijk. Een graad of diploma speelt bij toelating formeel geen rol, de meeste deelnemers hebben evenwel een kunstopleiding voltooid op BA- of MA-niveau.

Deelnemers 2018-2020 en 2019-2021

Werving en selectie: internationaal en eigenzinnig

De Ateliers werft kandidaten door een intensieve wervingscampagne in de maanden december en januari. Een *application call* wordt verspreid via sociale media, e-mailing, websites en advertenties in tijdschriften. Een groot netwerk van (gast)begeleiders, (oud-)deelnemers en professionals wordt ingezet om actief te scouten bij kunstacademies en kunstinstellingen om potentiële kandidaten te attenderen op de mogelijkheid tot aanmelding. Elk jaar worden er kandidaten aanbevolen door prominente kunstenaars wereldwijd. Het team van De Ateliers participeert actief in voorlichtingsdagen en beroepskeuzemarkten bij onderwijsinstellingen en kunstinstututen. Ook wordt er vanaf 2020 weer een open dag georganiseerd, om de aansluiting met vooral de Nederlandse academies te versterken. In een nieuw postacs-sectoroverleg wordt actief gedeeld hoe we aansluiting tussen academies en postacademies de komende jaren kunnen verbeteren, en kunstenaars en de verschillende postacademische instellingen beter kunnen *matchen*.

De belangstelling voor een werkperiode aan De Ateliers is overweldigend. Jaarlijks komen circa tien plaatsen beschikbaar. Daarvoor melden zich inmiddels ruim 900 kunstenaars (in 2019: 917). De selectie wordt gemaakt door alle kunstenaars uit het vaste begeleidersteam, enkele oud-deelnemers en de directeur. Beoordelingscriteria zijn actuele urgentie, eigenzinnigheid, artistieke ambities, ontwikkelingspotentieel en persoonlijkheid. De unieke ateliers vragen om gebruikers die deze ruimte ten volle benutten, en daarom zijn zogenaamde 'materiële' praktijken goed vertegenwoordigd.

De eerste selectiefase bestaat uit voorselecties, daarna volgt een plenaire ronde waarin alle begeleidende kunstenaars ieder hun eigen visie inbrengen en in gezamenlijke discussie tot een shortlist komen van circa 25 kandidaten. Na interviews met deze kandidaten door twee afzonderlijke jury's die zich op verschillende aanmeldingscriteria richten, wordt de uiteindelijke keuze van circa 10 deelnemers bepaald. Met deze keuze nemen de begeleiders de verantwoordelijkheid op zich om de nieuwe deelnemers zo goed mogelijk te begeleiden: deze grote betrokkenheid vormt de basis voor de inhoudelijke begeleiding.

De selectiecommissie let bij selectie op diversiteit (zie de CDI) en verscheidenheid aan disciplines binnen de hedendaagse kunst, en hecht grote waarde aan vernieuwing in de atelierpraktijk. Zo stimuleren we deelnemers om over de grenzen van hun eigen praktijk te kijken en sturen we aan op onderlinge uitwisseling die bij de deelnemers het beste in henzelf én de anderen naar boven haalt.

Begeleidingsmethode: individueel en intensief

- Individuele zelfontwikkeling aan de hand van wekelijkse *critical peer dialogue* met ervaren en prominente collega's in het atelier;
- Veelheid aan (soms tegenstrijdige) perspectieven ter stimulering van eigen positiebepaling;
- Inhoudelijke verdieping met vaste begeleiders, nieuwe perspectieven door gastbegeleiders.

Deze intensieve begeleidingsmethode is het DNA van de instelling en wordt onder de nieuwe directeur in de kern gehandhaafd, maar geüpdate richting de toekomst op onder andere de volgende punten:

- Diversiteit en inclusie: zowel in de selectie van deelnemers als in het team van vaste begeleiders en gastbegeleiders en in de programmering wordt een balans nagestreefd op basis van de uitgangspunten van de code. De eerste veranderingen daarin zijn in 2019 al zichtbaar geworden (zie Diversiteit);
- Onderlinge uitwisseling en samenwerking tussen deelnemers: de individuele atelierpraktijk is de kern van het De Ateliers-model, maar vanuit de gedachte dat interne uitwisseling tussen deelnemers en samenwerking hun praktijken zowel kan verrijken als aanscherpen, zijn in 2019 reeds interne structuren gecreëerd die dit stimuleren, zoals gezamenlijke introducties op eenieiders praktijk, het installeren van een collectieve ruimte, en collectieve input bij programmering van publieke programma's;
- Aanvullende verdieping: naast de begeleidingsdinsdagen worden vanaf 2019 minimaal vier keer per jaar seminars georganiseerd in combinatie met tentoonstellingsbezoek in instellingen in Nederland en daarbuiten, aan de hand van urgente actuele thema's als hedendaags feminisme en *decolonial narratives*. Jaarlijks wordt een meerdaagse internationale excursie naar biënnale of anderszins geprogrammeerd;
- Monitoring en evaluatie: de kwaliteit van de begeleiding wordt verder geoptimaliseerd door regelmatige evaluatie op basis van feedback van zowel deelnemers als begeleiders;
- Selectie van type praktijk: atelierpraktijken die goed gedijen in de monumentale ruimtes van De Ateliers blijven belangrijk, zoals schilder- en beeldhouwkunst en ruimtelijke materiële praktijken, die bij andere instellingen minder aan bod komen. Deze worden aangevuld met discipline- en individu-overschrijdende praktijken

om de grenzen van deze praktijken op te rekken. Meer aandacht voor praktijken die de urgente thema's van onze tijd oorspronkelijk, kritisch en verbeeldingsvol behandelen;

- Toegang tot externe kennisnetwerken: uitbreiding van bestaande structuren m.b.t. kennis en productieve faciliteiten: netwerken van begeleiders en samenwerkingspartners worden verder gestroomlijnd om deelnemers efficiënt en productief *case-by-case* te kunnen ondersteunen.

Gedurende twee jaar zijn deelnemers verwikkeld in een voortdurende dialoog met onze begeleiders. Vaste begeleiders (toonaangevende kunstenaars met uiteenlopende posities, praktijken en perspectieven) spreken de deelnemers regelmatig en geven feedback op de ontwikkelingen in hun werk. Gastbegeleiders (kunstenaars, soms curatoren, theoretici en andere cultuurbeoefenaars) worden uitgenodigd om meer specifieke verbindingen met aspecten van de praktijken van de deelnemers te leggen. Gemiddeld zijn er verdeeld over twee semesters elke dinsdag vijf vaste begeleiders en twee gastbegeleiders die atelierbezoeken afleggen.

Alle deelnemers spreken met alle begeleiders, ongeacht de discipline die zij beoefenen. Uitgangspunt is dat deelnemers zich verhouden tot verschillende, soms tegenstrijdige opvattingen over kunst en kunstenaarschap. De discussie in het atelier en het intensieve contact met andere deelnemers verscherpen de persoonlijke visie, brengen de artistieke ontwikkeling in een stroomversnelling en brengen deelnemers tot beslissingen die bepalend zijn voor hun verdere kunstenaarschap. Zo worden deelnemers uitgedaagd zichzelf als kunstenaar te definiëren en zelfbewust een artistieke positie te creëren. Dit vormt het fundament waarop zij hun verdere loopbaan kunnen blijven bouwen en vernieuwen. De frequentie, intensiteit en het niveau van de begeleiding zijn karakteristiek en onderscheidend voor De Ateliers. Vanwege de focus op intensieve individuele begeleiding, is de wederzijdse betrokkenheid van deelnemers en begeleiders groot. Door deze veeleisende werkkrelatie tussen deelnemers en begeleiders, en door sociale en artistieke uitwisseling tussen deelnemers onderling, ontstaan hechte, duurzame, internationale netwerken die zowel voor deelnemer, instelling als de Nederlandse cultuurproductieketen van blijvende waarde zijn. Te denken valt aan de introductie door begeleiders van deelnemers bij galeries en curatoren, fondsen, en andere nuttige netwerkcontacten op nationaal en internationaal niveau, maar ook aan productieel advies en andere artistieke infrastructurele zaken.

De vaste begeleiders zijn beeldend kunstenaars met zeer verschillende achtergronden, met een vitale, internationale beroepspraktijk en een eigen, uitgesproken visie. Vanuit collegiale betrokkenheid vinden zij het belangrijk hun expertise te delen met jongere collega's en deze te coachen in het kunstenaarschap. Zij delen hun ervaringen en netwerken, bieden stimulans en inspiratie, en leggen verbindingen met urgente ontwikkelingen in de kunst. Flexibele roostering stelt de kunstenaars in staat hun beroepspraktijk zo goed mogelijk te combineren met de begeleiding. Begeleiders leggen altijd op dinsdag atelierbezoeken af, zodat zij elkaar ontmoeten en hun ervaringen in de ateliers vooraf en na afloop kunnen delen en toetsen. De vorm, inhoud en kwaliteit van de begeleiding worden op deze manier permanent geijkt. Begeleiders worden

uitgedaagd om in de discussies met de deelnemers het beste van zichzelf te geven. De begeleiders houden bovendien ook elkaar scherp. Het is voor De Ateliers van belang dat de begeleiders zelf zeer actief zijn als kunstenaar in hun werkpraktijk.

Naast de vaste begeleiders worden gastbegeleiders uitgenodigd voor atelierbezoeken. Gastbegeleiders vormen een verbreding van de bestaande expertise en vertegenwoordigen op hun beurt ook weer andere invalshoeken in de levendige discussies. Er wordt actief samengewerkt met musea en galeries in en om Nederland om internationale kunstenaars die Nederland bezoeken, indien relevant als begeleider naar De Ateliers te halen. Sommige gasten bezoeken De Ateliers incidenteel, anderen leggen regelmatig vervolfbezoeken af.

Bezoek curatoren Zuid-Afrika en Zimbabwe, Internationaal Bezoekersprogramma Mondriaan Fonds

Huidige samenstelling van het vaste begeleidingsteam: Lara Almarcegui (ES, 1972), Rob Birza (NL, 1962), Varda Caivano (AR, 1971), Chris Evans (VK, 1967), Martijn Hendriks (NL, 1973), Runa Islam (BD, 1970), David Jablonowski (DE, 1982), Marina Pinsky (RU, 1986, toegetreden 2019), Julika Rudelius (DE, 1968) en Bojan Sarcevic (RS, 1974). In de loop van 2020 zal een aantal wisselingen plaatsvinden waarbij aandacht zal komen voor de atelierpraktijk in relatie tot *material agency* (Nina Canell, SE, 1979, vanaf februari 2020), *performance/feminist practice* (Pauline Curnier Jardin, FR, 1980, vanaf september 2020) en alternatieve modernismen (huidige gastbegeleider Remy Jungerman (SU, 1959) zal vanwege grote drukte in 2020 nog onregelmatig komen, gesprek over vaste begeleiding gaande).

Gastbegeleiders 2019: Bani Abidi, Melanie Bonajo, Kasper Bosmans, Nina Canell, Pauline Curnier Jardin, Christian Friedrich, Krist Gruijthuisen, Lena Henke, Martin Herbert, Remy Jungerman, Rezi van Lankveld, Erik van Lieshout, Joep van Lieshout, Renzo Martens, Nathaniel Mellors, Matthew Monahan, Fadwa Naamna, Navid Nuur, Janis Rafa, James Richards, Anne-Claire Schmitz, Francesco Stocchi, Jessica Stockholder, Maaïke Schoorel, Marianna Simnett, Mounira al Solh, Wim Waelput, Wagner & De Burca, Amelie von Wulffen.

Criteria selectie en begeleiding

Binnen de vorming van het kunstenaarschap beschouwt De Ateliers de fase tussen circa 20 en 30 jaar als een beslissende periode, waarin een kunstenaar artistieke uitgangspunten formuleert waar deze zijn verdere loopbaan op kan voortbouwen. De veranderingen in de decennia daarna zijn doorgaans veel minder ingrijpend. Oudere deelnemers zijn zich doorgaans beter dan jongere deelnemers bewust van wat zij willen maken, en op welke manier dat het beste kan. Ze hebben minder behoefte aan voortdurende feedback en intensieve begeleiding, staan minder open voor verandering en zijn meer gericht op productie, netwerken, exposeren, verkopen, reizen, pitchen en lesgeven.

De Ateliers besteedt daarom extra aandacht aan jongere aanmelders, en zal getalenteerde aanmelders ouder dan 30 alleen bij uitzondering meewegen in de eindselectie, of doorverwijzen naar collega-instellingen.

Was de gemiddelde leeftijd van geselecteerde aanmelders in 2017 nog 29 jaar (bij aanvang van de werkperiode), in 2018 en 2019 is dat teruggebracht tot 25. Dit lagere gemiddelde zal richtinggevend zijn voor de selecties van aanmeldingen in de nieuwe beleidsperiode.

Kwaliteitsreflectie: output De Ateliers

Hoewel het besef aanwezig is dat de waarde die De Ateliers produceert niet uitsluitend hieraan te meten is, is de zichtbaarheid van oud-deelnemers in het internationale kunstenveld een belangrijke *output-metric*. De Ateliers volgt haar oud-deelnemers op de voet en zij sturen updates over hun werk, tentoonstellingen, prijzen en andere professionele ontwikkelingen.

Voor velen is De Ateliers het beginpunt van een succesvolle internationale carrière. De lijst oud-deelnemers vermeldt gerenommeerde kunstenaars als Lara Almarcegui (ES), Adriano Amaral (BR), Dineo Seshee Bopape (ZA), Keren Cytter (IL), Marlene Dumas (ZA), Urs Fischer (CH), Philipp Gufler (DE), Thomas Houseago (VK), Saskia Noor van Imhoff (NL), David Jablonowski (DE), Cristobál León (CL), Erik van Lieshout (NL), Joep van Lieshout (NL), Neo Matloga (ZA), Aernout Mik (NL), Matthew Monahan (VS), William Monk (VK), Melvin Moti (NL), Rory Pilgrim (VK), Tatiana Trouvé (FR), Raphaëla Vogel (DE), Evelyn Taocheng Wang (CN), Raed Yassin (LB), Robert Zandvliet (NL) en Ina van Zyl (ZA).

Van menigeen is werk opgenomen in gerenommeerde institutionele, bedrijfs- en particuliere collecties over de hele wereld. Vrijwel alle prominente galeries voor hedendaagse kunst in Nederland vertegenwoordigen oud-deelnemers van De Ateliers. De Ateliers is de enige Nederlandse instelling van wie oud-deelnemers vertegenwoordigd worden door de absolute wereldtop van galeries (Marlene Dumas bij David Zwirner, Tatiana Trouvé bij Gagosian, William Monk bij Pace, Thomas Houseago bij Hauser & Wirth).

Op het moment van schrijven exposeren meerdere oud-deelnemers in belangrijke internationale tentoonstellingen, en zijn zij ook zichtbaar en succesvol in het Nederlandse landschap: recentelijk gingen belangrijke kunstprijzen als de Koninklijke Prijs voor de Schilderkunst (Leo Arnold en Cian-Yu Bai) en de Prix de Rome (Rory Pilgrim) naar oud-Ateliers-deelnemers, en hield Marlene Dumas de prestigieuze Huizinga-lezing. Veel oud-deelnemers geven lezingen over hun werk op De Ateliers, leggen atelierbezoeken af en steunen De Ateliers als

ambassadeur en/of sponsor. De loyaliteit van oud-deelnemers aan het instituut is groot, waardoor dit netwerk ook een natuurlijke rol speelt bij werving en selectie.

Diversiteit: een continu gesprek

De Ateliers onderschrijft de Code Diversiteit en Inclusie. Direct na het aantreden van de huidige directeur begin 2019, is een eerste slag gemaakt met betrekking tot actieve agendering van dit thema in zowel deelnemers- en begeleidersselectie als in de programmering: de huidige groep deelnemers wordt gekarakteriseerd door een breed spectrum aan geografische, culturele en socio-economische achtergrond en gender-identificaties, en het *women only*-programma van zes drukbezochte *artist talks* in najaar 2019 (waarin een divers gezelschap van vrouwelijke kunstenaars met kritische praktijken aan het woord kwam) was een weloverwogen directe vertaling van deze diversiteitsambitie.

De actieve implementatie van de CDI in de gastbegeleiding en programmering zal de komende periode ook zijn weerslag vinden in organisatie en het vaste begeleidingsteam, waarin een aantal posities opnieuw zullen worden ingevuld. Zo wil De Ateliers de diversiteitsambitie niet alleen in de flexibele schil, maar ook in de kern van het team realiseren zodat nieuwe perspectieven fundamenteel kunnen wortelen en de artistiek-inhoudelijke koers mede kunnen vormgeven. Gesprekken over diversiteit en inclusie worden in alle lagen van de organisatie continu gevoerd.

Netwerk: internationaal

De Ateliers ontvangt regelmatig (internationale) professionals en bezoekers in het kader van het Mondriaan Fonds Internationaal Bezoekersprogramma (MFIB). In 2019 o.a.:

Delegatie professionals uit Zuid-Afrika en Zimbabwe (MFIB)

Curatoren Franse musea & instellingen (MFIB)

Directeur SongEun ArtSpace Seoul (MFIB)

(wederbezoek aan Seoul gepland maart 2020)

Directeuren 798 Beijing (MFIB)

Studenten KASK Curatorial Studies Gent

Studenten Staedelschule Curatorial Studies Frankfurt

Studenten Master Kunstgeschiedenis UvA

Studenten Frank Mohr Instituut Groningen

Directeur UKS Oslo (postac-collega)

Curatoren Sao Paulo Biennial

Curatoren De Appel CP

Outset UK&NL patrons

Young Collectors Circle Amsterdam

Programmering

Making As Research / Material Conditions

Naast de kernactiviteit (intensieve begeleiding) ontwikkelt De Ateliers de komende beleidsperiode meer publieke programma-activiteiten die de kerntaak voeden en op deze reflecteren. Doel van deze randprogrammering is meerledig: hij biedt inhoudelijke verdieping voor de praktijken van de deelnemers en schrijft deze in het internationale discours, en maakt De Ateliers open richting de stad en publiek met een actievere rol in de cultuurregio.

In 2020-2021 zal *Making As Research / Material Conditions* als programmaliijn worden gevolgd, waarna dit discoursief kader wordt geëvalueerd. In *Making As Research / Material Conditions* wordt gereflecteerd op de hedendaagse kunstpraktijk als activiteit waarin onderzoek, denken en intuïtie samenkomen in het maakproces. De 'materiële condities' verwijzen hierin naar zowel de hernieuwde interesse in materie en objecten in het hedendaagse kritische discours, als naar het historisch materialisme dat onze hedendaagse vervreemding produceert. In deze programmaliijn kunnen nieuwe inzichten kunnen worden gecreëerd over de rol van het atelier in de kunstenaarspraktijk, en het belang van thema's als verbeelding, 'maken' en 'vorm' ten tijde van postconceptuele en post-studio praktijken en de *ethical turn*. Hiermee profileert De Ateliers zich inhoudelijk ten opzichte van de andere postacademische instellingen, waar andere onderwerpen worden geagendeerd.

De komende beleidsperiode is de ambitie om de jaarlijkse eindtentoonstelling *Offspring* en programmering tijdens Amsterdam Art Weekend te continueren, en de publiek toegankelijke programmering jaarlijks uit te breiden met onder andere de uitkomsten van nieuwe onderdelen:

Performance deelnemer Andra Chowdry tijdens Amsterdam Art Weekend (november 2019)

- **Studio X:** in samenwerking met het Curatorial Program van De Appel gaat De Ateliers aandacht besteden aan de 'kunstenaar-curator'. De Ateliers is als kunstenaars-instituut een natuurlijke plek om vanuit het perspectief van de kunstenaar na te denken over 'publiek maken', en alternatieve, kunstpraktijk-gedreven *curatorial* opvattingen te ontwikkelen. De Ateliers richt Studio X in, een flexibel projectatelier voor een gezamenlijk te selecteren kunstenaar-curator die met de Ateliers-deelnemers (en De Appel CP-trainees) uitwisselt over o.a. de praktijk van het atelierbezoek, en de relatie tussen productie en presentatie richting de eindtentoonstelling *Offspring*. Start: begin 2021

- **Short term tutor residency:** werkperiode voor (internationale) kunstenaar van 3-6 maanden in projectatelier dat programma/presentatie/tentoonstelling oplevert. Kunstenaar is die periode gastbegeleider, waardoor actief uitgewisseld wordt tussen ervaren kunstenaar en deelnemers en geleerd kan worden over de verbanden tussen proces, productie en presentatie. Start zomer 2020, selectie kunstenaar via netwerk De Ateliers.

Educatie, participatie en publieksbereik

De Ateliers zal zich de komende beleidsperiode regelmatig openstellen en haar activiteiten breder toegankelijk te maken. Diversiteit en inclusie wordt daarbij nadrukkelijk geagendeerd, zoals in 2019 op verschillende niveaus reeds zichtbaar is geworden. Uitgangspunt is de wens grotere maatschappelijke waarde te produceren, in uitwisseling met en in aanvulling op de kernactiviteit. Dat wil zeggen dat binnen de institutionele mogelijkheden en organisatiecapaciteit – die vanwege de inhoudelijk gemotiveerde kleinschaligheid ambitieus bewust beperkt blijft – actief wordt gekeken naar manieren om de activiteiten waar relevant inzichtelijk en productief te maken voor een uitgebreider publiek, en actiever verbindingen te creëren tussen hedendaagse kunst en de samenleving.

Publieksprogramma's

Reeds bestaande activiteiten als de eindtentoonstelling *Offspring* en publieke artist talks-series worden zeer drukbezocht door kunstprofessionals, en fungeren tegelijkertijd als educatiemomenten voor studenten aan kunst- en curatorenopleidingen, universiteiten, en niet-professionele geïnteresseerden. De publieke *artist talks* in voorjaar en najaar (twaalf per jaar), die in 2019 merendeels voor een volle zaal (90 personen) plaatsvonden, zijn inmiddels een ingeburgerd en hogelijk gewaardeerd moment op de Amsterdamse kunstkalender en dragen zichtbaar bij aan discoursproductie en de vitaliteit van de hedendaagse kunst in Amsterdam en Nederland. Door diversiteit in de programmering serieus te nemen, bleek in 2019 al dat daarmee ook op verschillende niveaus de diversiteit van het publiek toeneemt.

De komende periode zal De Ateliers haar publieke programmering (o.a. artist talks, screenings, book launches, rondleidingen en andere activiteiten tijdens tentoonstellingen), verder ontwikkelen binnen het kader van *Making As Research / Material Conditions*, met als doel betere afstemming met de artistiek-inhoudelijke onderwerpen die in de praktijken van de deelnemers spelen en aansluiting verzorgen met ontwikkelingen in het internationale discours. Deels zal deze programmering tot stand komen in samenwerking met partners (zie Samenwerkingspartners).

Educatie: scholeneducatie en talentontwikkeling jongeren

- In 2019 is succesvolle samenwerking gestart met IVKO, Amsterdamse middelbare school met cultuurprofiel. Jaarlijks vinden workshops voor IVKO-scholieren plaats gegeven door Ateliers-deelnemers. 2019: vierdaagse schilderworkshop door deelnemer Sam Hersbach (deelnemer 2018-2020). Doel: jonge, diverse generatie in contact brengen met professionele kunstenaarspraktijk op het hoogste niveau. Status: actief. In 2020 evalueren en mogelijk uitbreiden richting andere middelbare scholen aan de hand van de CDI.
- Samenwerking met Framer Framed en NowHere (cultuureducatie en talentontwikkeling jongeren Amsterdam-Oost): Workshops van Ateliers-kunstenaars

met jongeren die zich oriënteren op hun artistieke toekomst, en uitwisseling tussen Ateliers-kunstenaars met sociale atelierpraktijk en talentenprogramma van NowHere. Resultaat wordt gepresenteerd bij Framer Framed. Doel: jonge, diverse generatie in contact brengen met professionele kunstenaarspraktijk op het hoogste niveau. Investeren in potentiële kunstenaars van de toekomst. Status: pilot in zomer 2020 en evaluatie, intenties uitgesproken voor langer lopende samenwerking.

Workshop IVKO-scholieren door deelnemer Sam Hersbach (december)

Participatie

Een natuurlijke samenwerkingspartner op het gebied van participatie zijn de burens van het Dovenontmoetingscentrum, voor wie we elk jaar onder begeleiding van een gebarentolk rondleidingen verzorgen.

Geografische spreiding

De Ateliers zal zich de komende jaren verder verbinden met de stedelijke cultuurregio door samenwerkingen met culturele en maatschappelijke organisaties aan te gaan die op natuurlijke wijze aansluiten bij de missie van De Ateliers, en deze kunnen verrijken.

Samenwerkingspartners De Ateliers 2021-2024

Programmering en educatie

- IVKO Amsterdam: zie hierboven;
- Framer Framed & NowHere: zie hierboven;
- De Appel: zie hierboven;
- Stedelijk Museum Amsterdam (SMA): samenwerking m.b.t. 'nieuw SMBA'. Verbetering postacs-keten-aansluiting in nieuwe door SMA te initiëren middenveld-presentatieruimte in Amsterdam. Status: intenties uitgesproken, verkenningen begin 2020;
- Sonic Acts Festival: jaarlijkse gezamenlijke programmering kunstenaars, gastbegeleiding en event bij De Ateliers tijdens het festival in februari. In februari 2020: screening en workshops Ben Russell. Status: actief;
- AFK 3Package Deal: Coalitie Engaged Art, met Veem House for Performance en De Balie. Selectie en begeleiding van internationale kunstenaar die een jaar lang in Amsterdam werkt aan nieuw werk en kennis, netwerk en faciliteiten van drie instellingen benut. Leidt tot gezamenlijke presentatie(s). Status: actief;
- Kunstfort Vijfhuizen: *expanded studio practice*-locatie voor Ateliers-deelnemers. Pilot loopt met huidige deelnemer (2019-2021) Ferdinand Kokou Makouvia;
- Ja Ja Ja Nee Nee Nee: jaarlijkse samenwerking radio / public program tijdens *Offspring*. Status: actief
- Amsterdam Art Weekend: De Ateliers maakt programma tijdens AAW. Status: actief.

Kennis & research

- Rijksakademie: toegang tot faciliteiten en kennisnetwerk RABK voor De Ateliers-deelnemers. Status: afspraken in ontwerpfase, op basis van case-by-case en beschikbaarheid;

Wijkverbinding

- Salon//CRAFT is een samenwerking tussen Amsterdam Zuid, Stichting SALON/ en Vereniging Ambachten Made in De Pijp, met als doel inzet voor behoud van economische diversiteit en ambachten in de gegentrificeerde binnenstad van Amsterdam. Voor *Making As Research / Material Conditions* zal toegang tot kennis en productie-faciliteiten van makers/ambachtslieden in De Pijp worden ontsloten voor de deelnemers, en de relatie met de wijk worden versterkt. Status: verkenningen gaande.

Internationale samenwerking

- VISIO/Lo schermo dell'arte: jaarlijkse samenwerking voor *moving image*-kunstenaars De Ateliers met prominent kunstfilmfestival in Florence; toegang tot kennis, expertise en netwerk.

Sectoroverleg

De vijf postacademische instellingen (BAK, EKWC, Jan van Eyck, Rijksakademie en De Ateliers) zijn sinds 2019 verenigd in een sectoroverleg (3x per jaar) waarbinnen een continue dialoog over postacademische *best practice*, gemeenschappelijke belangen en thema's, en samenwerkingspotentieel wordt gevoerd. Doel is om de sector te verstevigen door o.a. betere onderlinge afstemming van programma's te realiseren. Komende beleidsperiode zal een gezamenlijk te organiseren onderzoek naar rol en functie van de postacs in het Nederlandse en internationale veld moeten leiden tot een nog scherper zicht op de uitdagingen voor de toekomst.

Radio-interview Jacqueline de Jong tijdens *Offspring* 2019
i.s.m. JaJaJaNeeNeeNee

De Ateliers en de Rijksakademie: complementaire profielen

Met de Rijksakademie (RABK) en De Ateliers beschikt Amsterdam over twee internationaal vooraanstaande, complementaire postacademische instellingen met scherp verschillende profielen, die samen o.a. als 'afleverinstellingen' een cruciale schakel vormen in de cultuureketen in Amsterdam en Nederland. Er vindt structureel overleg plaats tussen directie De Ateliers en de RABK, teneinde een collegiale en productieve complementaire praktijk te bewerkstelligen.

Beide instellingen hebben afgesproken op directie- en teamniveau open uit te wisselen over pertinente thema's, en in ieder geval samen te werken aan:

- Verbinden van de kunstenaarsgemeenschappen;
- Toegang tot RABK-faciliteiten en kennisnetwerk voor De Ateliers-deelnemers op case-by-case basis en beschikbaarheid;
- Volledige wederzijdse toegang tot bibliotheek en publieke programma's;
- Kennisuitwisseling over *best practice* tussen teams;
- Proactief complementeren van programma's;
- Stimuleren van Nederlandse aanmeldingen en ontwikkelen betere aansluiting Nederland; academies en specifieke postac-profielen RABK en De Ateliers;
- Gezamenlijke publieke agendering en actieve lobby m.b.t. woon- en werkomstandigheden kunstenaars in Amsterdam en Nederland.

Gezonde bedrijfsvoering

Financieringsmix en verdienmodel

De inkomsten van De Ateliers zijn hoofdzakelijk afkomstig uit drie bronnen. Naast het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wordt De Ateliers financieel ondersteund door het in 2005 opgerichte Stichting Ateliers Support Fund (ASF), dat zich ten doel stelt geldmiddelen te werven om de continuïteit van de werkzaamheden van De Ateliers te waarborgen. Begunstigers van het ASF zijn o.a. kunstverzamelaars, bedrijven, cultuurfondsen, instellingen en ondernemingen. Verder weet De Ateliers eigen inkomsten te genereren uit o.a. de aanmeldingen van aspirant deelnemers, de atelierbijdrage van de deelnemers, en recette bij publieksactiviteiten.

In deze financieringsmix zijn de verschillende geldstromen vanuit overheid, privaatschap en publiek sterk van elkaar afhankelijk en vormen als het ware een drie-eenheid; de financiers onderschrijven ieder vanuit hun eigen perspectief het maatschappelijke belang van De Ateliers en dienen daarmee als keurmerk voor de andere begunstigers.

Risicoanalyse en maatregelen

De Ateliers kent een beperkte organisatie-omvang en overhead, de meeste aandacht en middelen worden ingezet voor de kerntaak talentontwikkeling. De slanke begroting van De Ateliers maakt dat er weinig externe factoren zijn die kunnen leiden tot financiële tegenvallers. Tegelijkertijd is het van wezenlijk belang dat de begroting onverkort uitgevoerd kan worden, zodat de kernactiviteit niet onder druk komt te staan. Wanneer er sprake is van een goede verhouding in de financieringsmix zijn tegenvallende inkomsten en uitgaven goed te ondervangen door de jaarlijkse aanvraag bij het ASF éénmalig te verhogen, of door de bestaande bestemmingsreserves aan te spreken.

In 2019 zijn eerste stappen gezet naar een meer professionele organisatiestructuur en bedrijfsvoering, waarmee het risico op tegenvallende inkomsten en uitgaven verder wordt teruggedrongen. De komende (beleids)periode wordt benut om deze maatregelen verder uit te werken en vervolgens uit te voeren. Onder het kopje 'professionalisering' worden deze maatregelen uiteengezet.

Financiële positie

De subsidieperiode 2017-2020 heeft verschillende financiële situaties gekend. Aanvankelijk werd De Ateliers een subsidie toegekend van 4 ton per jaar, 3 ton minder dan de aangevraagde 7 ton. De Ateliers meende dat er een ongegronde onderbouwing aan deze korting ten grondslag lag, waarop een bezwaar- en vervolgens een beroepschrift werd ingediend. Deze werd ingetrokken toen de minister besloot de subsidie voor de jaren 2018 t/m 2020 alsnog te verhogen met €250.000 per jaar, vanwege 'de belangrijke rol van De Ateliers op het gebied van talentontwikkeling in de beeldende kunst' (zie brief minister van Engelshoven 3 september 2018). De bijstelling van de subsidie betekent dat De Ateliers anno 2020 een goede financiële positie heeft. De ratio's laten een laag risico zien en De Ateliers heeft niet hoeven interen op de

reserves van het ASF, die essentieel zijn voor financiële stabiliteit op de langere termijn.

De begroting voor de periode 2021-2024 wijkt in de basis niet veel af van de begroting 2017-2020; De Ateliers blijft een kleinschalige en doelgerichte instelling. Een belangrijk verschil is echter dat het beleidsplan voor 2021-2024 een duidelijke ambitie laat zien op activiteiten-vlak, wat resulteert in een ruimere begroting. In de 'Toelichting op de begroting' zal worden ingegaan op verschuivingen in specifieke posten, in grote lijnen kan de groeiende begroting worden verklaard aan de hand van belangrijke beleidsthema's van De Ateliers voor 2021-2024 zoals gezonde bedrijfsvoering, het ontwikkelen van – deels publieke – samenwerkingen, programmering en eerlijke beloning.

Professionalisering

Zoals beschreven in de toelichting op de Governance Code Cultuur, is in 2019 reeds een belangrijke eerste stap in het professionaliseren van de organisatie gezet door het bestuursmodel om te vormen tot een raad van toezicht-model. Deze wijzigingen in de organisatiestructuur zijn destijds ingezet om beter toegerust te zijn op de uitdagingen van de toekomst, zoals het implementeren van de drie codes, transparante bedrijfsvoering, ondernemerschap en goed werkgeverschap.

Sinds de statutenwijziging in 2019 is de directeur-bestuurder eindverantwoordelijk voor het zakelijk-financiële beleid. Hierop is een start gemaakt met het opnieuw inrichten van de financiële organisatie, waarin het vierogenprincipe leidend is. Aanvullend hierop wordt een financieel protocol opgesteld waarin o.a. de verschillende bevoegdheden en de omgang met financiële middelen binnen de organisatie wordt vastgelegd. De controle op inkomsten en uitgaven wordt hiermee vergroot, waarmee risico's teruglopen.

Om het risico op tegenvallende uitgaven terug te dringen is in 2019 het meerjarenonderhoudsplan (MJOP) vernieuwd, met een aanzienlijke verhoging van de jaarlijkse reservering tot gevolg. Het onderhoud van het monumentale pand aan de Stadhouderskade is hiermee voor de komende periode afdoende begroot. Voor de periode 2021-2026 is tevens een subsidie aangevraagd in het kader van de subsidieregeling instandhouding monumenten (SIM).

Het risico op tegenvallende inkomsten zal in de komende beleidsperiode worden teruggebracht door te zoeken naar (alternatieve) inkomstenbronnen. Hierbij moet gedacht worden aan publieke en particuliere Nederlandse fondsen, overheden en fondsen in het buitenland (er zijn reeds samenwerkingen met Spaanse en Franse overheden/fondsen), en aan een groei van inkomsten uit het ASF.

De professionaliseringsslag maakt dat er, in het verlengde van gezonde bedrijfsvoering en eerlijke beloning, aandacht is voor 'goed werkgeverschap'. In 2019 is gestart met het inventariseren van de knelpunten in het bestaande personeelsbeleid. Hierop is een plan ontwikkeld voor de komende beleidsperiode. De eerste stappen zijn gezet; er is financiële ruimte gecreëerd voor scholing en het indexeren van lonen, er is een evaluatie/beoordelingsstructuur opgetuigd en in werking gezet, functieprofielen zijn waar nodig aangepast, er is een

gedragscode opgesteld en een vertrouwenspersoon aangesteld. Volgende stap is het actualiseren van het bedrijfsreglement.

Om financiële risico's op de langere termijn, voorbij de komende beleidsperiode, te ondervangen is een post voor verduurzaming opgenomen in de begroting. Het gaat hierbij in eerste instantie om een investering voor het plaatsen van zonnepanelen en een sedumdak. Daarnaast zal opdracht worden gegeven voor een integraal bouwfysisch onderzoek, om andere mogelijkheden tot energiebesparing in kaart te brengen. Het belang van duurzamer omgaan met energie en middelen is ook aan de artistiek-inhoudelijke kant een belangrijk thema, en De Ateliers ziet het als een ideële verantwoordelijkheid dit in alle lagen van haar bedrijfsvoering door te voeren. Op de lange termijn zullen deze maatregelen waardevolle investeringen blijken die zichzelf terugbetalen. Op korte termijn hebben we reeds (financieel) profijt van het verder scheiden van afval en in de nabije toekomst ook van het verkleinen van de gasaansluiting (beiden ingezet in 2019).

Verder worden de begeleidende kunstenaars aangemoedigd om op een meer duurzame manier te reizen, bijvoorbeeld met de trein in plaats van het vliegtuig. Hiervoor wordt ter stimulans een klein extra budget beschikbaar gesteld.

Eerlijke beloning

De Ateliers heeft concrete plannen om het beloningsbeleid voor de komende beleidsperiode te herzien. Dit geldt voor zowel deelnemende als begeleidende kunstenaars. Naast eerlijke beloning worden ook de bestaande afspraken rondom honorering voor de staf en externe opdrachtnemers herijkt. Deze plannen worden verder uiteengezet in de toelichting op de Fair Practice Code.